

Renate Rugelj

**REVIJE O KNJIGAH
NA SLOVENSKEM 1945–2015**

*Kratka zgodovina knjižnih revij
splošnoinformativnega tipa*

Renate Rugelj

**REVIJE O KNJIGAH
NA SLOVENSKEM 1945–2015**

*Kratka zgodovina knjižnih revij
splošnoinformativnega tipa*

UMco

Ljubljana, 2016

Renate Rugelj

REVIJE O KNJIGAH NA SLOVENSKEM 1945–2015
Kratka zgodovina knjižnih revij splošnoinformativnega tipa

© Renate Rugelj, 2016. Vse pravice pridržane.

Izdajatelj in založnik: UMco d. d.
Zbirka Knjige o knjigah

Urednik: Samo Rugelj
Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Slika na naslovnici: Depositphotos
Tisk: Primitus d. o. o.
Naklada: 300 izvodov, 1. natis
Ljubljana, 2016

Brez pisnega dovoljenja založbe je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, skupaj s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

655.3.066.12(497.4)"1945/2015"

RUGELJ, Renate

Revije o knjigah na Slovenskem 1945-2015 : kratka zgodovina knjižnih revij splošnoinformativnega tipa / Renate Rugelj. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2016. - (Zbirka Knjige o knjigah)

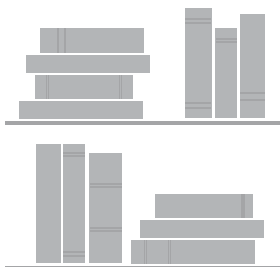
ISBN 978-961-6954-52-5

283864320

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/ 520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

*Bukle, brezplačne revije o knjigah, ki jo soustvarjam
že več kot deset let, ne bi bilo, če ne bi bilo knjig.*

*Zato to knjigo, ki pa je ne bi bilo brez Bukle,
posvečam vsem, ki pri nas knjige pišejo, ilustrirajo,
prevajajo, urejajo, lektorirajo, oblikujejo, tiskajo,
podpirajo, prodajajo, kupujejo in berejo.*

Vsebina

	Spremna beseda; prof. dr. Miha Kovač:	
	<i>Zares: zakaj potrebujemo revije o knjigah?</i>	11
	Namesto predgovora	15
	Uvod	19
1	KRATKA ZGODOVINA SLOVENSKEGA ZALOŽNIŠTVA V POVEZAVI S KNJIŽNIMI REVIJAMI DO LETA 1945	23
2	REVIJE O KNJIGAH PO LETU 1945	39
2.1	Kratek oris slovenskega založništva od leta 1945 do danes	41
2.2	Tipi revij o knjigah (ali knjižnih revij) in definicije	43
2.2.1	Knjigotrške revije ali knjigotrški katalogi	43
2.2.2	Specializirane revije o knjigah	44
2.2.3	Literarne in literarnokritične revije o knjigah	44
2.2.4	Splošnoinformativne revije o knjigah	45
3	PREGLED IN PREDSTAVITEV PETIH IZBRANIH SPLOŠNOINFORMATIVNIH REVIJ O KNJIGAH OD LETA 1945 NAPREJ	47
3.1	<i>Naš tisk</i> (1946–1948): bibliografski mesečnik (<i>Slovenski tisk</i>)	49

3.1.1	Osnovna predstavitev revije <i>Naš tisk</i>	49
3.1.2	Uredniški koncept in vsebinska predstavitev revije <i>Naš tisk</i>	50
3.1.3	Podrobnejša predstavitev reprezentativnega letnika revije <i>Naš tisk</i> oz. <i>Slovenski tisk</i> , kot sta se imenovali prvi dve številki	59
3.1.4	Finančni model revije in razlogi za prenehanje izhajanja revije <i>Naš tisk</i>	66
3.2	<i>Slovenski knjižni trg (1948–1951) ali SKT</i>	69
3.2.1	Osnovna predstavitev revije <i>SKT</i>	69
3.2.2	Uredniški koncept in vsebinska predstavitev revije <i>SKT</i>	70
3.2.3	Podrobnejša predstavitev reprezentativnega letnika revije <i>SKT</i>	72
3.2.4	Razlogi za prenehanje izhajanja <i>SKT</i>	83
3.3	<i>Knjiga: revija za ljubitelje knjige (glasilo slovenskih založb)</i>	85
3.3.1	Osnovna predstavitev revije <i>Knjiga</i>	85
3.3.2	Uredniški koncept in vsebinska predstavitev revije <i>Knjiga</i>	87
3.3.3	Podrobnejša predstavitev letnika revije <i>Knjiga 68</i>	95
3.3.4	Podrobnejša predstavitev letnika revije <i>Knjiga 93</i>	105
3.3.5	Finančni model revije in razlogi za prenehanje izhajanja	119
3.4	<i>Revija o knjigi</i>	121

3.4.1	Osnovna predstavitev <i>Revije o knjigi</i>	121
3.4.2	Uredniški koncept in vsebinska predstavitev <i>Revije o knjigi</i>	122
3.4.3	Podrobna predstavitev prvega letnika <i>Revije o knjigi</i>	129
3.4.4	Finančni model revije in razlogi za prenehanje izhajanja <i>Revije o knjigi</i>	136
3.5	<i>Bukla</i>: brezplačna revija o dobrih knjigah	139
3.5.1	Osnovna predstavitev revije <i>Bukla</i>	139
3.5.2	Uredniški koncept in vsebinska predstavitev revije <i>Bukla</i>	140
3.5.3	Podrobna predstavitev prvega letnika revije <i>Bukla</i>	148
3.5.4	Podrobna predstavitev aktualnega letnika revije <i>Bukla</i> leta 2014	153
3.5.5	Finančni model revije <i>Bukla</i>	162
3.5.6	Dodatne informacije o reviji <i>Bukla</i>	166
4	PRIMERJAVA UREDNIŠKIH KONCEPTOV IN FINANČNIH MODELOV	169
4.1	Primerjava uredniških in vsebinskih konceptov posameznih revij	171
4.2	Primerjava finančnih konceptov posameznih revij in razlogi za prenehanje izhajanja	179
	Zaključek	187
	Uporabljeni viri in literatura	191
	Zahvala	197

Spremna beseda

Zares: zakaj potrebujemo revije o knjigah?

.....

Če berete te vrstice, spoštovani bralec ali bralka, zagotovo kar nekaj svojega časa namenite knjigam, saj vam sicer tako rekoč po naravi stvari knjiga o slovenskih revijah o knjigah ne bi mogla priti v roke. Zato dobro veste, da bi se danes v ogromni množici izdanih knjig težko znašli brez revije, kot je pri nas *Bukla*, saj kratko in malo ne bi vedeli, kaj in kje iskati.

Razlogi, zaradi katerih imamo iz leta v leto večje težave z navigacijo v morju knjig, imajo povsem realno, statistično ozadje. Tako je leta 1911 v Franciji živeči poljski statistik B. Iwinski izračunal, da je v letih 1450 do 1910 v zahodni civilizaciji izšlo več kot deset milijonov knjižnih naslovov, to število pa se je v naslednjih tridesetih letih povečalo še za 3,5 milijona naslovov. Leta 1986 je bilo število letno izdanih knjig že 2,71-krat večje kot leta 1955, leta 2009 pa je Google naznanil, da je do tedaj na svetu izšlo 168 milijonov knjižnih naslovov. V seštevku vse to pomeni, da je med letoma 1912 in 2009 izšlo 1580 odstotkov več knjižnih naslovov kot med letoma 1450 in 1911; na letni ravni je to povečanje skoraj

8000-odstotno. Velika večina novoizdanih knjig je izšla v razvitih državah.

Čeprav je bila do leta 1989 del socialističnega sveta, je – podobno kot drugje – tudi v Sloveniji naraščalo število na novo izdanih naslovov: leta 1975 jih je izšlo 1.674, leta 1985 jih je bilo že 2.328, leta 1995 pa 3.193 (90-odstotno povečanje glede na leto 1975). Ob začetku novega tisočletja je nato prišlo do prave eksplozije izidov, saj je v letih 2000 do 2012 v povprečju letno izšlo okoli 5000 novih naslovov (trgu jih je bila namenjena sicer dobra četrtnina manj, saj ISBN-je dobijo tudi zborniki ali poročila, ki niso namenjeni prodaji, a to je že druga zgodba). To pomeni, da bi se slovenski bralec, ki bi želel pregledati vso slovensko knjižno produkcijo, na delovni dan srečal z okoli dvajsetimi novimi knjigami, če pa bi želel slediti še produkciji v angleščini, bi bila številka več kot stokrat večja. Skratka, misija nemogoče.

Knjiga Renate Rugelj nazorno prikaže, kako smo se v Sloveniji po letu 1945 spopadali z navigacijskimi težavami v morju knjig: ker v Sloveniji v prvih letih po koncu vojne nismo imeli skupnega knjižničnega kataloga, kot je danes Cobiss, so bile prve revije o knjigah nekakšen nadomestek zanj, zato so z današnjega zornega kota videti neizmerno dolgočasne – a so tedaj zelo koristile knjižničarjem in knjigarnarjem, saj so pomenile edino informacijo o tem, kaj na knjižnem trgu sploh obstaja. Te revije so postajale iz desetletja v desetletje bolj pisane, tako kot je tudi intelektualno življenje v Sloveniji postajalo vedno bolj pluralno, knjižna produkcija pa vedno obilnejša: knjige so poleg bibliografskih podatkov dobile še kratke vsebinske opise, ob njih so se začeli pojavljati tudi strokovni članki o založništvu in

knjigotrštvu, ki jih lahko razumemo kot prve pokazatelje tega, da sta se izdajanje in prodaja knjig začela spreminjati v stroko, ki zahteva obvladovanje posebnih znanj in spretnosti in ima ko taka tudi svojo javnost (knjižničarji so ta prag prestopili ločeno od založnikov in knjigotržcev, saj imajo svojo revijo *Knjižnica*, pa tudi precej daljšo tradicijo fakultetnega študija).

Ob prelomu tisočletja so – povsod tam kjer obstajajo – revije o knjigah dobile še dve dodatni funkciji. Posredno, zgolj skozi izbor predstavljenih knjig so postale nekakšen arbiter elegantiae, saj tudi one ne zmorejo predstaviti čisto vse tekoče knjižne produkcije – celo v tako majhni jezikovni skupnosti, kot je slovenska, ne. Posledično so v tovrstnih revijah opisane in predstavljene knjige, ki po mnenju urednikov dosegajo osnovne uredniške in tehnične standarde izdelave in so vredne najmanj tega, da jih vzamemo v roke in prelistamo, če spadajo v našo sfero zanimanja. Poleg tega tovrstne revije – v Sloveniji to vlogo odlično opravlja *Bukla* – pomenijo svojevrsten nadomestek književnih prilog in literarnih kritik, ki so iz osrednjih tiskanih in spletnih medijev tako kot drugje po svetu tudi pri nas skoraj popolnoma izginile. Ta proces izgona knjig iz medijev je sicer del širših informacijskih sprememb ob zori digitalne civilizacije in ga seveda v tem zapisu ne bomo podrobneje obravnavali; visoke naklade revije, kot je *Bukla*, pa kažejo vsaj na to, da so se uredniki najbolj branih tiskanih in spletnih medijev morda zmotili v svoji protiknjižni drži.

Študija Renate Rugelj tako ne prinaša zgolj pregleda razvoja revij o knjigah v Sloveniji, ampak je tudi zrcalo razvoja slovenskega založništva, knjigotrštva in našega odnosa do

pisane besede v zadnjih sedemdesetih letih ter odlična samorefleksija nekoga, ki je tudi sam poklicno vpet v izdajanje revije o knjigah. Kot taka bo nepogrešljivo branje za vse, ki bodo želeli podrobneje razumeti sodobno zgodovino tiskane in elektronske knjige na Slovenskem.

prof. dr. Miha Kovač

Namesto predgovora

Od leta 2005, ko je začela izhajati revija *Bukla*, kot soustanoviteljica aktivno sodelujem pri njenem izhajanju. Ko sem leta 2010 na Filozofski fakulteti začela podiplomsko študirati založništvo, me je kmalu začelo zanimati, če so revije, po svoji vsebinski zasnovi podobne *Bukli*, izhajale že tudi v naši založniški preteklosti. Precej presenečeno sem ugotovila, da so slovenski knjižni založniki tako hitro spoznali, da za predstavljanje in informiranje svojih kupcev potrebujejo dodatne tiskovine. Sprva so izdajali enostavne kataloge svojih knjig in druge promocijske materiale, prve zametke revij o knjigah pa smo Slovenci dobili že v prvih desetletjih dvajsetega stoletja. Ko se je po drugi svetovni vojni število izdanih knjižnih naslovov spet začelo povečevati, pa je do tega, da založniki kot celota potrebujejo svoje skupne specializirane medije, že takoj prišla tudi knjižna dejavnost sama, kar se je že leta 1946 materializiralo v bibliografskem mesečniku *Naš tisk*. Ne glede na njegov kratek rok trajanja, je nadaljnjih sedem desetletij pokazalo, da potreba po tovrstnih medijih obstaja. Tako

ali drugače se je do sedaj vedno našla pot do izdajanja informativnih revij o knjigah, nazadnje tudi v reviji *Bukla*.

To je knjiga o petih splošnoinformativnih knjižnih revijah na Slovenskem v zadnjih sedmih desetletjih. V njej sem skušala s podrobno študijo izbranih primerov najbolj reprezentativnih knjižnih revij iz obdobja neposredno po koncu druge svetovne vojne leta 1945 in nastanka Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ), prek osamosvojitve Slovenije pa vse do današnjih dni, prikazati nastajanje, izhajanje, spreminjanje in »umiranje« revij o knjigah na Slovenskem. Predvsem me je zanimala razvojna pot tistih revij o knjigah, ki so širši publiki promovirale branje in nakupovanje knjig, s čimer so neposredno sodelovale pri promociji novih knjig, njihove vsebine pa so bile namenjene tako splošni bralski kot tudi založniški, bibliotekarski ter knjigotrški panogi. Poimenovala sem jih *knjižne revije splošnoinformativnega tipa*. Potem, ko sem po izbranih kriterijih določila, katere revije bomo obravnavali, sem preučila vsebinsko (uredniško) spreminjanje teh revij skozi čas, na koncu pa poiskala neki idealen in dolgoročno vzdržen finančni model splošnoinformativne knjižne revije, ki bi bil najbolj primeren za slovenski knjižni trg v današnjem času.

Delo je potekalo na naslednji način. Iz obstoječega arhivskega gradiva sem najprej odbrala revije, ki so ustrezale zastavljenim parametrom (obdobje izhajanja, trajanje, vsebinska ustreznost). Obdelala sem pet pomembnih splošnoinformativnih knjižnih revij širokega dosega (*Naš tisk/Slovenski tisk: bibliografski mesečnik* (1946–1948), *Slovenski knjižni trg* (1948–1951), *Knjiga: revija za ljubitelje knjige /glasilo slovenskih založb/* (1953–1996), *Revija o knjigi* (2000–2003) in *Bukla* (2005–)), potem pa

sem za vsako izmed njih izbrala določeno število reprezentativnih letnikov v odvisnosti od časa njihovega izhajanja in natančno primerjala njihove uredniške/vsebinske in poslovne/finančne modele ter ob teh dveh parametrih in drugih razpoložljivih informacijah iskala razloge za njihovo uspešno oz. neuspešno izhajanje in prenehanje izhajanja. Opravila sem tudi vrsto strukturiranih intervjujev z ustvarjalci in sodelavci teh revij, veliko pa sem črpala tudi iz lastnih delovnih izkušenj s tega področja. Z vsem tem sem, se mi zdi, kar dobro pokukala v do sedaj še neraziskano poglavje zgodovine slovenskega založništva in odstrla eno od njegovih tančic, ki me je zelo zanimalo tudi zaradi mojega poklicnega dela.

Avtorica, marec 2016

Uvod

• • • •

Od konca 17. stoletja dalje so se sočasno z izhajanjem novih knjig na svetovnem knjižnem trgu razvijale tudi raznovrstne časopisno-revijalne in periodične publikacije, ki so se ukvarjale s predstavljanjem in analiziranjem (včasih tudi s promocijo) pomembnih knjižnih naslovov (Brešić, 2014). Podobno lahko ugotavljam tudi za slovenski knjižni trg, na katerem so se leta 1678 pojavili prvi tiskani katalogi kranjskih knjigotržcev in druge drobne tiskovine, ki so spremljale izdajanje knjig (Dular, 2002). Če podrobno pogledam samo slovenske tiskane revije o knjigah, se te gibljejo v razponu od knjigotrških katalogov prek literarnokritičnih in specializiranih do splošnoinformativnih revij.

V knjigi bom najprej na kratko pogledala v zgodovino slovenskega založništva v povezavi s knjižnimi revijami in na kratko predstavila tudi tiste, ki ne ustrezajo zastavljenim kriterijem, bolj natančno pa se bom posvetila analiziranju splošnoinformativnih knjižnih revij iz časa po drugi svetovni vojni, ki kontinuirano pokrivajo vsa področja slovenskih knjižnih novitet, ne glede na založbo, v kateri so

knjige izšle, in ne glede na prodajna mesta, kjer so knjige na voljo.

Splošnoinformativne revije o knjigah, ki sem jih natančneje obdelala, sem izbrala iz obstoječega arhivskega gradiva po več parametrih in pogojih, in sicer:

- *obdobje izhajanja*: začetek izdajanja po drugi svetovni vojni, natančneje po osvoboditvi, od 9. maja 1945 dalje;
- *trajanje – periodika – obseg izhajanja*: vsaj dve leti kontinuiranega izhajanja, vsaj šestnajst izdanih številok od začetka do konca izhajanja, obseg najmanj 16 strani na številko in v celotnem letniku vsaj 160 strani;
- *vsebinski pogoj*: informativno in celovito pokrivanje novosti iz celotnega slovenskega knjižnega trga, tako v smislu knjižnih naslovov kot njihovih založnikov, tj. zastopanost čim večjega števila slovenskih založb in predstavitev čim več raznolikih knjig;
- *predmetne oznake revije v sistemu COBISS*: Knjižne novice, Bibliografije, Založništvo, Slovenija (časopisi, časniki, serijske publikacije itn.).

Iz raziskave so bili tako izključeni:

- založniški in knjigotrški katalogi, ker običajno promovirajo delo oz. knjižne edicije samo ene založbe ali manjšega števila založb oz. knjigarniških verig;
- literarne in literarnokritičke revije, ki vsebinsko pokrivajo le posamezne knjižne segmente (npr. samo leposlovje ali samo humanistiko, otroško ali mladinsko leposlovje,

ekološke knjige itd.) in obdelajo oz. predstavijo manjše število knjižnih naslovov na številko;

- znanstvene revije in strokovna glasila raznih društev, ki promovirajo le knjige s svojega strokovnega oz. raziskovalnega področja;
- občasne časopisne ali revijalne izdaje posameznih založb, knjigarn, knjižnic ali drugih ustanov.

Ti parametri so omogočili podroben pregled, vsebinsko primerjavo in analizo delovanja naslednjih petih knjižnih revij splošnoinformativnega tipa, ki sem jih vključila v raziskavo:

1. NAŠ TISK (SLOVENSKI TISK; OBJAVE): bibliografski mesečnik (1946–1948)
2. SLOVENSKI KNJIŽNI TRG (1948–1951)
3. KNJIGA: revija za ljubitelje knjige/glasilo slovenskih založb/ (1953–1996)
4. REVIJA O KNJIGI (2000–2003)
5. BUKLA: brezplačna revija o dobrih knjigah (2005–)

Zbrala in pregledala sem vse številke vseh letnikov vseh petih revij, v nadaljevanju pa bom kot zanimivost podrobno predstavila nekaj najbolj reprezentativnih letnikov vsake revije z namenom, da bo mogoče zaznati razvoj posamezne revije skozi čas, vsebinske usmeritve njihovih uredništev, tematske sklope, osrednje teme in nosilne rubrike. Ob tem bom ugotavljala tudi prisotnost/odsotnost oz. delež plačljivih oglasnih vsebin v vsaki reviji in model njihovega financiranja.

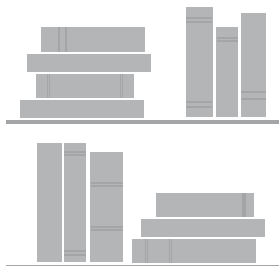

KRATKA ZGODOVINA SLOVENSKEGA ZALOŽNIŠTVA V POVEZAVI S KNJIŽNIMI REVIJAMI DO LETA 1945

.....

»Založniška industrija je skozi stoletja svojega obstoja razvila lastne metode za razpravljanje o (svojih izdelkih) in določanje svojih izdelkov ter dejavnosti prek vsakodnevnega delovanja, strokovnih revij in vrste drugih besedil ...«

– C. Squires, 2010

Pogled v zgodovino knjižnega revijalnega založništva (tako strokovnega kot splošnoinformativnega in knjigotrškega) je nemogoč brez osnovnega poznavanja razvoja splošnega založništva v Sloveniji, zato najprej pogledjmo, kaj se je dogajalo na tem področju v preteklosti in kako so se vzporedno s knjigami razvijale tudi različne književne revije.

Kot navaja Rugelj (2010) lahko založništvo na slovenskih tleh razvrstimo na več različnih faz. V najzgodnejši, imenovani **prvi rokopisi in kodeksi**, pride do pojava prvih slovenskih rokopisov, ki izhajajo iz obdobja okoli leta 1000. Prvi kodeksi so na naših tleh nastajali v 12. stoletju, pri čemer so najlepši nastali v samostanu Stična in so iz zadnje četrtine tega stoletja (Ilich, 2004).

Drugo obdobje, poimenovano **prve tiskane knjige v slovensčini**, se začena sredi šestnajstega stoletja, leta 1550, ko je Primož Trubar izdal Katekizem in Abecedarij. Leta 1575 je začela v Ljubljani delovati prva tiskarna J. Mandelca, ki je svojo dejavnost kmalu razširila tudi na knjigotrštvo. V tem času pa so se v Nemčiji že pojavili prvi knjigotrški katalogi.

Proti koncu 16. stoletja je v prevodu Jurija Dalmatina izšla Biblija, ki je bila v tistem času največji slovenski založniški projekt.

V tretjem slovenskem založniškem obdobju – od 17. do sredine 19. stoletja – so bili na slovenskih tleh **založniki večinoma tudi tiskarji in/ali knjigotržci**, medtem pa je v Evropi že prihajalo do specializacije založniških in knjigotrških funkcij.

Po prvih tiskanih knjigah se sredi 17. stoletja v evropski kulturni tradiciji pojavijo novi tiskani mediji – najprej koledarji in almanahi, kasneje časopisi in revije. Zadnji so se med sabo razlikovali predvsem po stopnji aktualnosti svojih prilog (Brešič, 2014).

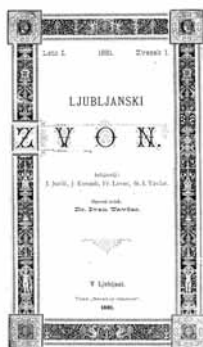
Dnevnemu časopisju v tistem času gre največ zaslug za to, da je tisk postal del vsakdanjega življenja – vsaj v nekaterih delih Evrope. Ocenjujejo, da so leta 1792 samo v Angliji prodali petnajst milijonov izvodov časnikov. Poleg dnevnikov, tednikov in mesečnikov so izhajali tudi znanstveni časopisi, ki so širili informacije o novih odkritjih, smrtih znanstvenikov in ne nazadnje tudi o novih knjigah. Ocenjevanje novih knjig je izum iz konca 17. stoletja. Po tej poti je ena oblika tiska oglaševala in spodbujala drugo (Briggs in Burke, 2005).

Janez Baptist Mayer (oz. Janez Krstnik Mayer) je leta 1678 ob Elizabetinem sejmu izdal *knjigotrški katalog*, ki velja za najstarejšega na Kranjskem. V knjižici majhnega formata (dimenzije 15,5 x 9,3 cm) je na 63 listih oziroma 126 straneh predstavljen seznam 2.566 knjig, ki so bile v njegovi knjigar- ni na voljo »učenim bralcem«. Večina knjig je sicer v latinščini, nekaj v nemščini in le manjši del v slovenščini. Opi- si knjig v katalogu so zelo skopi, saj sta navedena le avtor in skrajšani naslov, ne pa tudi založnik, kraj in leto izdaje

(Dular, 2002). Predpostavimo lahko, da so knjižni katalogi »dedki« specializiranih revij o knjigah in da se je z njimi začela zgodovina določenega tipa specializiranih knjižnih revij na naših tleh, ki so domačim bralcem sporočale, kaj je na voljo v bližnjih knjigarnah.

Za prvi slovenski splošnoinformativni časopis veljajo *Ljubljanske novice*, ki so izhajale med letoma 1797 in 1800, pisal in urejal pa jih je Valentin Vodnik (Nežmah, 2012).

Z razvojem tiskarske tehnologije so knjige postajale dostopne širšemu krogu bralcev/porabnikov, vendar je bilo treba njihovo distribucijo razširiti. To je povzročilo spremembo poslovnega modela, saj so tiskarji začeli tisk ločevati od založništva in distribucije ter v ta namen ustanovljati posebna podjetja, ki so se ukvarjala zgolj s prodajo knjig, in tako lahko začnemo govoriti o **profesionalizaciji založništva** (Rugelj, 2010). V letih 1881 do 1941 je časopis *Ljubljanski zvon*, ki so ga ustanovili in izdajali Josip Jurčič, Janko Kersnik, Fran Levec in Ivan Tavčar, veljal za osrednji

Vsebina I. zvezka:	
1. K. J. Župan: pomen	96.
2. Avg. Japelj: Bibliografija, biblioteka, muzej	97.
3. Fran. Knap: In. Platinovnega letjavnice	100.
4. Dr. B. Dolinar: Slovenski in slovenski jezik	101.
5. Ivan Franček: Kerkovna sodba pri občini in mestu	102.
6. Dr. V. Šušteršič: Biblioteka in poljudnostni jezik	103.
7. Fr. Lavčak: Antikvarne zapise	104.
8. K. J. Župan: pomen	105.
9. Dr. Ivan Tavčar: Otok in Struga, avstrijski	106.
10. Avg. Japelj: Slovenski jezik in njegova pomena v slovenski literaturi in zgodovini	107.
11. Fr. Knap: Etn.	108.
12. Dr. B. Dolinar: Slovenski in slovenski jezik	109.
13. Fr. Levec: Pomen v knjižnici	110.
14. A. Knap: O avstrijski knjižnici	111.
15. J. K. Jurčič: Marka v slovenski knjižnici	112.
16. J. K. Jurčič: Marka v slovenski knjižnici	113.
17. V. Valdek: Slovenski jezik	114.
18. — Slovenski jezik	115.

Ljubljanski zvon, naslovnica in vsebina prvega zvezka

Naslovnica prve številke *Slovenske knjigarne* iz leta 1900

Naslovnica prve številke priloge *Naša knjiga* iz leta 1917

slovenski literarni mesečnik. Prva številka *Ljubljanskega zvona* je izšla 1. januarja 1881 pod uredništvom Frana Levca, ne smemo pa spregledati leposlovnega in znanstvenega lista *Kres*, ki je prvič izšel nekaj mesecev pred *Zvonom* v Celovcu. Poleg leposlovja, kateremu je bil v prvi vrsti namenjen *Ljubljanski zvon*, je ta časopis prinašal še umetnostne kritike in razprave ter eseje o umetnosti. Prvi dve desetletji izhajanja so v njem objavljali razprave z vseh znanstvenih področij (do leta 1900 je imel podnaslov *Leposloven* in znanstven list), nato pa so se omejili na humanistiko (podnaslov *Mesečnik za književnost in prosveto*). Od leta 1931 (podnaslov *Slovenska revija*) so v njem objavljali tudi prispevke o aktualnih družbenih vprašanjih. Za razvoj knjižnega revijalnega založništva sta bili pomembni dve knjižni prilogi *Ljubljanskega zvona*. Prva je *Slovenska knjigarna* (1900–1904). Izdajal jo je Lavoslav Schwentner, ki je želel z njo obveščati založnike in bralce o novih knjigah in tiskih.

Lavoslav Schwentner je imel – kot eden prvih zasebnih slovenskih založnikov – tudi knjigarno, v Ljubljani pa

je posloval v obdobju 1898–1938. V tem času je skrbel za dobro uredniško pripravo rokopisov in za kakovostno likovno opremo knjig, izdal pa je okoli dvesto knjig večine takrat najpomembnejših slovenskih avtorjev. Poleg izdajanja knjig so bili pri Schwentnerju pomembni tudi načrti izdajanja periodičnih publikacij, ki pa so ostali le deloma izpeljani. Kot pravi Moravec (1994) je bila pri njem že »zelo zgodnja misel na literarno glasilo slovenske moderne, ki žal nikoli ni bila realizirana. Govorilo se je o 'moderni reviji', ki naj bi bila namenjena tako beletristiki, kakor strogi, brezobzirni, vendar stvarni kritiki. Žal ni prišlo do uresničitve načrtov, pač pa je Schwentner ustanovil lastno informativno (pa tudi polemično) glasilo, ki ga prilagal Ljubljanskemu zvonu. Izbral mu je preprosto ime *Slovenska knjigarna* in že v uvodnih mislih k prvemu zvezku je spregovoril o tem, kako nerazvita in nevhvaležna stroka je pri nas knjigotrštvo, kaj šele založništvo.« To glasilo je bralce seznanjalo z novimi publikacijami

Naslovnica in uvodnik prve številke revije *Modra ptica* iz leta 1929